

âld Barradiel

Oudheidkundige Vereniging Barradeel

Jaargang 11 | december 2013

**Nog voor de
Kerst ...**

KLEURENTELEVISIE

**Steeds meer mensen
geven voorkeur aan kleur.**

Kom voor uw aanschaffing er-
van vrijblijvend bij ons binnen.
Ook wij geven inruilwaarde of
kontante kortingen.

*

Tevens op alle **elektr. apparaten** zoals :

- DEKENS
- STOFZUIGERS
- RADIO'S
- PLATENSPELERS
- CENTRIFUGES
- WASAPPARATEN
- VRIESKISTEN
- KOELKASTEN

Alle merken leverbaar en steeds
in ruime keus voorradig.

*

Kies H O O G E R H U I S

ook voor DIRECTE SERVICE !

Buorren 83 - TZUMMARUM - Tel. 226

**Kerst-
artikelen ! ! ! !**

- * KERSTBALLEN
- * LAMETTE
- * GLITTER
- * TAFELKLEDEN en
KERSTLOPERS
- * ELEKTR. VERLICHTING
- * KANDELAARS
- * KAARSEN
- * ADVENTSTERREN met lamp

Verder als steeds.
**Ruime keus in LUXE- en
HUISH. ARTIKELEN.**

VAN DIJK's „BAZAR”

Minnertsga - Tel. 05187-287

Advertenties Barradiel Meiinoar Ien (December 1979)

Foto omslag: De foto is gemaakt in Oosterbierum rond 1926.

Vlnr: Jelle Cramer, Anne Stellingwerf, Hendrik Nouta en Grietje
Stellingwerf, Tjipke Heringa en Fokje Stellingwerf-Kramer

(origineel: Maartje Post, Wijncaldum)

INHOUD

<i>Ald Barradiel</i>	4
<i>Ledennieuws</i>	5
<i>Rectificatie</i>	5
<i>Van de voorzitter</i>	5
<i>Even voorstellen</i>	9
<i>Filmfragment ijsbaan Sexbierum</i>	11
<i>Afleveren van suikerbieten</i>	12
<i>Harm de Vries</i>	16
<i>Schrijvers boek geschiedenis Barradeel hebben gezien</i>	17
<i>De grote omwenteling van 200 jaar geleden</i>	20
<i>Bakkerij en herberg aan de Keatsebuorren Oosterbierum</i>	22
<i>Kerstherinnering 1918 van Klaas Hibma</i>	24
<i>Omzwervingen gevelsteen boerderij Sixma-state</i>	27

Ald Barradiel

Wij hopen dat u deze Ald Barradiel net vóór de kerstdagen heeft ontvangen. 'It wie wer skreppen' maar het is weer gelukt om een boekwerkje samen te stellen. Eigenlijk hadden wij het verhaal over dominee Van Veen uit Tzummarum willen plaatsen. Jacob Lautenbach uit IJlst heeft dat verhaal gemaakt en gebruikt tijdens zijn presentatie van het boek van ds. Van Veen. De secretarissen had het verhaal van Jacob via de email ontvangen, maar door de overstap van de oude computer naar een nieuwe, zijn enkele emailberichten spoorloos verdwenen. Daar zat ook het verhaal van Jacob bij kennelijk, want dat is niet meer terug te vinden. We zullen Jacob vragen om het verhaal nog eens op te sturen dan houdt u dat nog tegoed.

Gerrit Herrema uit Holwerd heeft een artikel geschreven over het afleveren van bieten en hoe het ging met het meten van de vracht bieten als die in het schip lag.

Hét boek over de geschiedenis van Barradeel is geschreven door de broers Siderius. We hebben de mannen nog nooit op een foto gezien. In deze Ald Barradiel is een korte beschrijving van hun leven te lezen en staan de portretfoto's van de broers afgedrukt.

Wij hopen dat deze Ald Barradiel weer bij u in de smaak valt.

***Fijne kerstdagen
en een
goed en gezond 2014.***

Ledennieuws

Nieuw

- Dhr. A. van der Schaar, Sj. Draijerstrjitte 41, 8851 HX Tzummarum

Adreswijziging

- Dhr. en mevr. Kuijpers, Adigastroom 122, 2721 AL Zoetermeer
- Dorpsbelang Tzummarum-Firdgum, De Kade 9, 8851 ES Tzummarum
- K.E. Andringa, De Feartswâl 8, 9047 LA Minnertsga

Beëindiging

- Mevr. A. Postuma, Tzummarum (overleden)
- Mevr. L. Kolk, Franeker

Rectificatie

In septemhernummer van Ald Barradiel stond een artikel met de titel: Romke Wijngaarden reed met verduisterde koplampen (1939). Daarop reageerde Saakje Terpstra uit Minnertsga. Een van de kinderen van Romke wordt in het artikel Baukje genoemd, dat moet zijn Lijsbeth. Bij deze is dat dus rechtgezet. Saakje, bedankt!

Van de voorzitter

Juni 1983 - 2013. Tritich jier wenje en wurkje oan 'e âlddyk. Oan 'e âlddyk, sa seinen wij dat in Easterbierrum. Mar dy topografyske namme koenen se yn Minnertsgea net, dus wennen wy dêr oan de Hoarnestreek. Wij wennen dêr op de pleats wer't foarhinne Jaap Pieters Feitsma wenne en buorke.

Foto: Bilds Documentatie Centrum

Der moast doe hiel wat gebeure. Yn ienen 2x safolle lân, it hûs opknopje, en it bûthûs der út. De hynste stâllen en in stik skuorre waard ierdappleboxen. It hiem yn 't beton, 23 stikken ferkavelje en drainearye nei 10 pecelen.

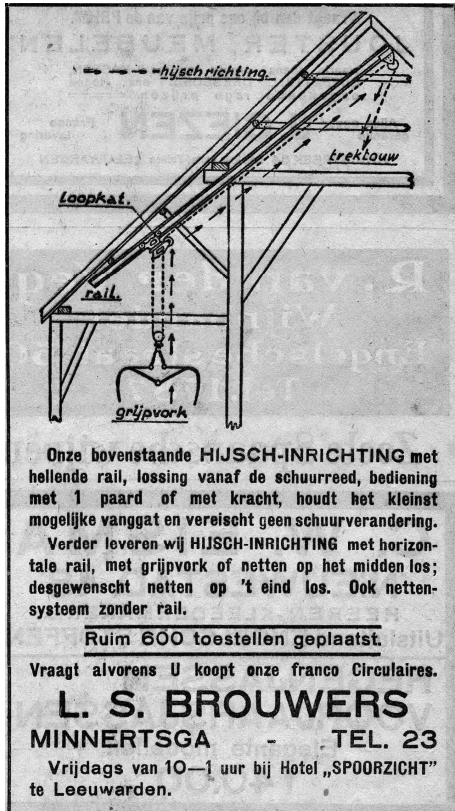
De pleats mei it markante en aparte foarein is set troch it St. Anthony Gasthuis út Ljouwert, ûnder achritektuur fan W.G. de Groot. Dizze man hat yn de stêd en provinsje hiel wat gebouwen op syn namme stean. Hy hat net samar wat del set. Nee hûs en pleats hawwe in protte krimpen en nei 60 jier hat dat it nedige ûnderhâld noadich.

Yn 1923 is de pleats as foarbylbedriuw bouwt mei de nijste dingen der yn. Under oare in dûbbele Hollanske stâl foar 25 kei mei de koppen nie it midden ta, nei it foerpaad. Mei troch it foerpaad in lorrie op rails. Wetter waard oppomt troch in Nortonput mei pomp en mei in grutte wetterbak op souder en yn de stâl drinkpotsje foar kij en hynders.

Yn de naad fan de skuorre
siet in rail mei in takel en in
doar yn de metsel
achtermuorre. Mei earst in
net oer de heawein te lizzen
kaam dêr it hea op te lizzen.
By de skuorre waar it net oan
de takel heake en sa nei
boppen ta lútsen. Fia de rail
koe in weinfol hea yn ien
kear loske wurde yn de
ferskate gollen. It idee kaam
fan L.S. Brouwers dy't in
bedriuw yn stâlryn rjochting
hie oan de Stasjonswei yn
Minnertsgea.

En dan de maaitiid fan
1983, om nooit te ferjitten!
Reine en reine, dat yn 'e
twadde wike fan juni wiene
wij oan't ierdappel setten.
Ein maaie tochten wij noch,

'as wij mar wer setters foar '84 krije'. Wij binnen doe op 22 juni, op in
gleonhjitte dei ferhúze. En dan no 30 jier letter binne wij ferhúze nei
it doarp (Minnertsgea) oan de Fearstwâl. Hjiir farde 50 jier lyn Zwart
noch mei syn skip mei biten lâns. De feart is jieren lyn ticht smiten.

By it ferhúzjen fan de Hoarnestreek en de Feartswâl, kaam in kistke foar it ljocht mei ferskillende stikken sjippe fan foar de oarloch. De merken Klok - Dobbelman huishoudezeep, Anker maakt blanker en ynpakte sjippe fan Sunlight. Dat merk komt út Ingelân, om krekt te wêze út noardwest Ingelân, distrikt Wirral. Dêr leit it plak Port Sunlight. In sekere Lord Leverhulme hat dêr de sjippe fabrieke stifte en grut makke. Us sjippe kaam fan Lever's Zeep Maatschappij NV.

Mar no efkes noch wat oars. Op 'e jiergearkomste fan april dit jier, hat Auke IJkema fan Seibierum him presentearre as nij bestjoerslid. In herlik wolkom hjirby. Hij sil de ponghâlder wurde en de ledenadministraasje byhâlde.

It ôfrûnne jier ha wij mei it doarpsbelang fan Tsjommearrum-Furdgum praat oer it Retiradegebouw. Wij ha dat yn de tiid ynrjochte

en nou sil de Stichting Bunker Koehool dit fan ús oernimme. Jacob Roorda hat de spoor-maquette wer opkreaze en dy komt wer werom yn it Retiradegebouw.

Foar earst winsje ik jimme, út namme fan it bestjoer, goede krystdagen ta en in sûn 2014.

Klaas Evert Andringa

Even voorstellen

Het zal zo medio vorig jaar december zijn geweest dat ik een telefoontje kreeg van Tom Kuurstra of ik "*zin en tijd*" had om het bestuur van Ald Barradiel te komen versterken. Ik weet dat Tom nog zei "*al was het alleen maar om de gemiddelde leeftijd van het bestuur iets naar beneden bij te stellen*".

En wie ben ik dan wel, mijn naam is Auke Ykema (alhoewel door een fout vroeger bij de burgerlijke stand van de gemeente nu ingeschreven als IJkema). Ik ben geboren op 2 december 1964 aan de Hearewei ga in Pitsersbjirrum waar mijn vader Tjerk een kwekerij had. Op mijn 12e ben ik verhuisd naar Seisbjirrum waar ik nog steeds woon . Na de Gereformeerde School eerst naar de Chr. Mavo in Harlingen en daarna naar AMS in Franeker waar ik de Havo heb gedaan.

Sinds eind 2007 ben ik lid van Ald Barradiel. De reden om lid te worden was, dat ik een jaar daarvoor ergens op een braderie een oude ansichtkaart van Seisbjirrum had gekocht. Dit heeft een soort verslaving heeft gewerkt want inmiddels heb ik een collectie van ongeveer 260 stuks van Seisbjirrum/Pitersbjirrum over de periode 1900 – 1975. Ondertussen gaat het speuren op internet en af en toe een verzamelbeurs gewoon door, alleen dan komt al snel de afweging wat wil je nog betalen voor een oude ansichtkaart. Aan zeldzame ansichtkaarten hangt al snel een prijskaartje aan van 25 euro of meer.

Defensie was iets wat mij altijd wel trok dus na de HAVO mijn dienstplicht vervuld. Dat duurde toen nog 18 maanden. In die periode heb ik een schitterende tijd gehad als dienstplichtig Marechaussee. En dan komt de periode na de dienstplicht, wat moet je dan, dus de stoute schoenen aangetrokken en gesolliciteerd bij het Korps Mariniers. Hier heb ik 6 hele mooie jaren gehad met veel oefeningen in Wales, Schotland en Noorwegen. Tot het moment dat ik de mogelijkheid kreeg om “volwaardig beroeps” militair te worden bij de Koninklijke Landmacht iets wat ik tot op heden nog doe. Bij de Landmacht ben ik ingedeeld bij het Wapen der Verbindingsdienst en hou me op dit moment vooral bezig om tijdens oefeningen de eenheid te voorzien van een computernetwerk inclusief het installeren en onderhouden van het netwerk. Kortom alles wat we thuis ook doen met onze computer alleen dan tijdens oefeningen. Bij de Landmacht uitzendingen gedaan naar oa. Mostar in voormalig Joegoslavië en Afghanistan.

Inmiddels alweer 21 jaar getrouwd met Anna Plat een dochter van de bekende *“vrachtrijder met gevarieerde handel”* uit Seisbjirrum. Door mijn werk ben ik altijd de hele week van huis, maandagochtend vertrek naar de kazerne en vrijdagmiddag of donderdagavond weer thuis. Inmiddels doe ik dat al zo’n 28 jaar.

Naast het verzamelen van ansichtkaarten en andere bezigheden in en om het huis loop ik ongeveer 50 kilometer per week hard wat ook menig uurtje vergt in het weekend. Daarnaast ook een liefhebber van lekker eten en snoepen dus is dat hardlopen een goede compensatie.

Filmfragment ijsbaan Sexbierum

Op internet heeft de Oudheidkundige Vereniging Barradeel een eigen YouTube-kanaal. Daar staan enkele oude filmfragmenten op die afkomstig zijn uit het archief van ons lid de heer De Boer uit Opende. Een aantal weken geleden kregen we een verzoek van de penningmeester van de ijsbaanvereniging van Sexbierum. Zij wilden graag het filmpje op een DVD zetten met andere oude foto's die zij laten draaien tijdens de openingstijden van de ijsbaan. Prachtig want zo kunnen nog meer mensen genieten van die prachtige bewaard gebleven beelden uit het verleden.

Beeld uit het filmfragment

Afleveren van suikerbieten

De teelt van suikerbieten in Noord-Nederland is, in vergelijking met die van Zuidwest Nederland, pas laat tot ontwikkeling gekomen. In de jaren 1881-1890 treft men in Friesland, Groningen en Drenthe slechts op enkele plaatsen suikerbieten aan, terwijl in Zeeland en Brabant in die periode 12.000 ha wordt verbouwd.

Zo blijkt uit de Gemeenteverslagen van West-Dongeradeel dat de eerste 18 ha suikerbieten in die gemeente pas in 1890 zijn verbouwd. Het is mede door de aanbevelingen van de Friesche Maatschappij voor Landbouw dat de akkerbouwers een stijgende belangstelling voor bieten krijgen. Terwijl er in het zuidwesten van Nederland al meer dan 20 kleinere en grotere suikerfabrieken draaien wordt pas de eerste suikerfabriek in het noorden in 1898 gebouwd door de 'N.V. Noord-Nederlandse Beetwortelsuikerfabriek' in Vierverlaten bij de stad Groningen. In 1914 werd de tweede fabriek in het noorden gebouwd door de 'Friesch-Groningse Coöperatiëve Beetwortelfabriek' en in 1920 bouwen deze beide fabrieken gezamenlijk de 'N.V. Beetwortelsuikerfabriek Frisia' te Franeker.

Suikerfabriek Frisia in Franeker

Omdat de akkerbouwer betaald wordt naar de geleverde hoeveelheid schone bieten en het gemiddelde suikergehalte van de geleverde bieten, moeten er een aantal (eerlijke) metingen en wegingen plaats vinden. De bepaling van het suikergehalte kan alleen maar in een laboratorium op de fabriek plaatsvinden. Om zowel de belangen van de leverancier als de fabriek veilig te stellen zijn er onafhankelijk commissies benoemd die de werkwijze in de laboratoria controleren.

Vervoer per schip

De bieten werden aanvankelijk per schip naar de fabriek vervoerd. Met kleine, platte, roefschepen met een maximale diepgang van ca. 1.20 meter kon men vrijwel elke dorp in de bouwhoek van Friesland bereiken en elke dorp had wel een kade om aan te leggen. De bietenteler verzorgde meestal zelf het transport met paard en wagen van de bieten rechtstreeks van het land naar het schip. Was er geen schip beschikbaar dan werden de bieten op de kade opgeslagen en later, handmatig, in het schip geschept. Was er een 'opfeart' naar een afgelegen boerderij, dan kwam het ook voor dat de bieten eerst in een 'pream' of op een zolderschuit werden geladen en in het dorp overgeladen in het roefschip.

Bietenvervoer Oosterbierum

Belangrijk voor de boer was om te weten hoeveel bieten hij in het schip afleverde. In het begin van de 20e eeuw werden veel akkerbouwgewassen per volume verhandeld en afgeleverd zoals granen en peulvruchten per mud of hectoliter en aardappelen per 'kuorfol' of 'tonne' van 35 kilo of per mud van 70 kg. Voor handelsdoeleinden moesten deze inhoudsmaten worden geijkt en werd er een ijkmerk aangebracht. Ook gebeurde dat bij korven of manden waar fruit (appels, peren), aardappelen of turf in verkocht werden.

Voor zover bekend zijn bieten nooit per korf (als eenheidsmaat) afgeleverd. Wel worden korven gebruikt om de bieten af te wegen met behulp van een balans met evenaar en (geijkte) gewichten of bascule. Per korf werd dan 50 kilogram afgewogen. Het aantal gewogen korven dat in het schip werd afgeleverd werd nauwkeurig geturfd door de 'bieten-agent', de persoon die namens de fabriek de bieten ontvangt. Een vroegere bietenagent uit Westdongeradeel vertelde dat er bij grote boeren soms 'mei rinnende weinen' bieten bij het schip aangeleverd werden en dat er met meer dan één bascule gewerkt werd zodat het turven van het aantal korven niet correct bijgehouden kon worden en dat dat wel eens de oorzaak was van een conflict tussen boer en bietenagent.

Het schip als weegschaal

Een andere manier om te bepalen hoeveel bieten in het schip werden geleverd is de meting van de 'inzinking' van het schip. Vóór het laden werd de afstand gemeten tussen de 'inzinkings- of ijkmerken' van het schip en het wateroppervlak. Na het laden werd er weer gemeten. Uit het verschil tussen beide metingen kon aan de hand van de 'ijkbrief' van het betreffende schip de waterverplaatsing worden berekend en het gewicht van geleverde bieten worden vastgesteld. Op elk schip zijn minimaal 4 ijk- of inzinkingsmerken aangebracht op de waterlijn van het schip bij maximale belading. Bij elke centimeter gemiddelde inzinking is de waterverplaatsing (in

kubieke meters) van het schip vastgesteld. De waterverplaatsing per m³ komt, volgens de Wet van Archimedes, overeen met 1.000 kg lading (bieten met tarra).

Metten op watermerk

In de voormalige gemeente Barradeel is tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw op deze wijze gemeten hoeveel bieten elke boer afleverde in het schip. Omdat er veel 'gerniers' in die gemeente waren die bieten verbouwden en met eigen (gezins-)krachten de bieten rooiden, werden er betrekkelijk kleine hoeveelheden tegelijk afgeleverd. Het schip (met een laadvermogen van 25 tot 30 ton) werd dan door een aantal 'gerniers' geladen. De bietenagent moest dan na elke partij de inzinking van het schip opmeten.

Ook bepaalde de agent de hoeveelheid tarra, aanklevende grond, losse bietenbladeren en te licht gekopte bieten. In de grotere dorpen had de bietenagent een eigen hokje met een bascule waar eerst het

willekeurig genomen monster gewogen werd, waarna de bieten met een mes 'behimmele' werden en opnieuw gewogen en het tarrapercentage berekend. Het monster schone bieten werd dan in een monsterzak gedaan, van een label voorzien en met het schip mee naar de fabriek vervoerd. Op de fabriek werd dan het suikergehalte bepaald.

Tegenwoordig worden vrijwel alle bieten uit Friesland en Groningen per vrachtauto (van soms wel 30 ton) naar de fabriek in Groningen gebracht en bij de fabriek volautomatisch gewogen en bemonsterd.

Gerrit Herrema, Holwerd
November 2013

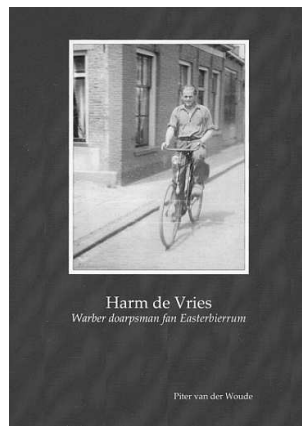
Harm de Vries

"Harm de Vries, Warber doarpsman fan Easterbierrum" is titel van het boek dat de schrijver Piter van der Woude, een half jaar na het uitkomen van het boek over zijn 'heit' Bauke, heeft samengesteld.

Op zaterdag 9 november jl. was het feest in dorpshuis 'It Mienskar' in Oosterbierum. Harm de Vries vierde zijn 85ste verjaardag en hij had veel familie en vrienden uitgenodigd om deze heugelijke leeftijd samen met hem te vieren. Het was ook dé gelegenheid om hem het boek over zijn leven aan te bieden.

Piter van der Woude zegt daarover:

'Deze biografie over mijn omke Harm (hij is een broer van mijn moeder) heb ik in de voorbije twee jaar geschreven op grond van vele uitgebreide interviews met hem, waarbij zijn hele leven de revue is gepasseerd. De nadruk ligt op de enorme veranderingen die in de voorbije 85 jaar in het dorp en dus in zijn leven hebben plaatsgevonden'.

Het boek telt 120 bladzijden en is van veel foto's voorzien. De prijs van het boek is € 15 (excl. verzendkosten). Als u het boek wilt bestellen dan kunt Piter bellen op 06-13305814 of hem een email sturen: quaerinven@gmail.com

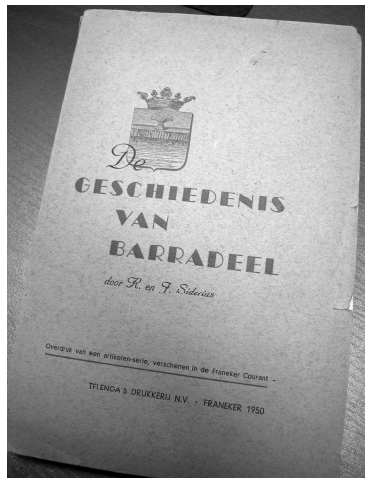
Schrijvers boek geschiedenis Barradeel hebben gezien

Het boek: De Geschiedenis van Barradeel, zal bij een aantal van u bekend zijn. Het boek is een overdruk van een artikelenserie die eind jaren '40 van de vorige eeuw zijn verschenen in de Franeker Courant. De artikelen zijn geschreven door de broers Kornelis en Jan Siderius.

Jaren geleden heb ik dit boek aangekocht in een antiquariaat. Een prachtig boek met veel waardevolle informatie over de geschiedenis van de oude gemeente Barradeel. Dit boek heeft mij enorm geholpen om het verleden van Barradeel beter te leren kennen.

Maar wie waren nu die schrijvers?
Met die vraag liep al een hele tijd om. Je bent toch wel nieuwsgierig, want het moeten Barradeelsters zijn geweest was mijn idee. Ik voelde op een of andere manier een binding met de schrijvers maar welke binding?

Afgelopen zomer nam een mevrouw uit Limburg via contact met mij op. Zij vertelde dat zij nog een boek in haar bezit had van de broers Siderius. Op een of ander manier was zij er familie van. Een aantal weken later stond was ze in

Dokkum en stond ze bij mij voor de deur met het boek in de hand. En uit het boek haalde ze ook een oude foto van Kornelis Siderius tevoorschijn en een artikel uit een of ander blad.

De broers Kornelis (Kees) en Jan werden in 1871 respectievelijk 1882 geboren te Tzummarum, in het arbeidersgezin van Sjoerd Siderius en Neeltje Bleeker. Beide jongens bezochten de Rijksskweekschool te Haarlem en werden dan ook onderwijzer. Beiden hadden echter buiten hun vakgebied een brede belangstelling.

Jan was het grootste deel van zijn werkzaam leven hoofd van de lagere school te Roswinkel. Hij was daar een drijvende kracht in het verenigingsleven en organiseerde allerlei evenementen, zoals o.a. paardenkoersen. Jan was zeer geïnteresseerd in geschiedenis. Getuige de correspondentie met het Rijksarchief in Leeuwarden is hij ook bezig geweest met de familiegeschiedenis. Jan en Kees schreven in de jaren 1948 en 1949 "De geschiedenis van Barradeel", de gemeente waar zij waren geboren. Deze geschiedschrijving verscheen eerst in afleveringen in de Franeker Courant en zijn dus in 1950 in boekvorm uitgegeven.

Kees was minder honkvast dan zijn broer en woonde o.a. in Leiden, Bussum en Oud-Beijerland. Zijn grote passie was de natuur en in het

bijzonder de flora. Omstreeks de eeuwwisseling van 1900, publiceerde hij daarover meerdere boekjes: 'Planten-typen' (4 delen, 1899-1905), 'Zomerbloemen' (1903). 'De Zaailingappel' (1904) 'Onze tuin' (1905), 'Plantenleven' (1904/6) en 'Herbarium' (191%). Ook was hij redacteur van het geïllustreerde weekblad 'Huis en Hof'.

In 1967 schreef hij het boek: Uit vervlogen dagen; geschiedenis van dorp en polder Oud-Beijerland.

De schrijvers van het boek over de Barradeelster geschiedenis, hebben nu een gezicht gekregen. Als Tzummarumers '*om útens*' hadden de broers Siderius net zoveel interesse voor de plaatselijke geschiedenis als die interesse die ik nu heb voor Minnertsga als Minnerstgaaster '*om útens*'. Dat zal het gevoel van binding wel geweest zijn.

Gerrit Bouma, Dokkum (november 2013)

De grote omwenteling van 200 jaar geleden

Brandt Stoer (1920-1980) heeft veel artikelen geschreven over de historie van Sexbierum en Pietersbierum. In juni 1978 heeft hij een artikel geschreven over de grote omwenteling 18 juni 1813, nu meer dan 200 jaar geleden. Hieronder zijn artikel.

Wij zijn de datum 8 juni jl. zondag weer gepasseerd en u zult denken wat heeft dit met de historie te maken. Nu dit is wel het geval, maar dit geldt niet alleen Sexbierum en Pietersbierum maar voor geheel Nederland, ja misschien wel heel Europa.

Maar dan moeten we 165 jaar terug. Op 18 juni 1813 is de grote omwenteling in Europa gekomen nl. door de slag bij Waterloo. Op school werden ons de volgende jaartallen geleerd: 1812 Volkeren slag bij Leipzig, 1813 Slag bij Waterloo. Napoleon wordt verslagen, hij vlucht naar Frankrijk en wordt in zijn eigen land door zijn bondgenoten beoorloofd.

Omwenteling in ons land allereerst in Amsterdam. Het driemanschap Van Hogendorp, Van der Duyn, Van Maansdam en Graaf van Limburg Stirum nemen voor de prins het bestuur in handen. De prins landt te Scheveningen op 30 November en wordt als Souverein vorst uitgeroepen op 1 december. Vanaf deze dag werd elk jaar de vlag op de toren geplaatst, let wel, 126 jaar lang, als teken van bevrijding van het Franse juk, 18 lange jaren.

Landing van Prins Willem van Oranje bij Scheveningen in 1813

In het jaar 1940 was het voor het eerst dat de vlag op 18 juni niet van de Herv. kerktorens wapperde. Dat het voorheen een dag was, om te gedenken, is hierdoor wel begrijpelijk. Op 18 juni 1913, precies 100 jaar later, werd dit feit feestelijk in onze dorpen herdacht.

De meeste ouderen zullen zich nog het onafhankelijkheidsfeest herinneren als één van de mooiste dorpsfeesten van deze eeuw.

Toen werd Koning Willem I 'opnieuw' binnengehaald te Scheveningen, maar dan in de opvaart van Sexbierum. In de opvaart, die achter de Herv. School langs liep, voer het turfschip van Foeke Mulder en op het eind van het oude Molenpaed, waar deze de Sixtusweg kruist, werd Prins Willem (Jan Feike Bruinsma) door de hoge heren begroet met kanongebulder. De wagens stonden klaar met hierop de palvreniers en hierbij de matrozen en visvrouwen en zo trok de stoet de boerefinne in.

Ook werd ter gelegenheid van dit honderdjarig feit, een gouden penning geslagen, die door alle leden van de feestcommissie aan een kleurig rood-wit en blauw koord, om de hals gedragen werd.

Voorheen was er ook nog een oud gezegde aan deze datum verbonden, wanneer men met consumptie aardappelen speculeerde en deze extra lang hield dan moest men er wel rekening mee houden, wanneer de vlag op de toren kwam. *'Hwant as de flage op'e toer kaem (18 juni) dan moasten de âlde ierdappels foart wêze, dan wierne de nije yn't sicht'.* Zo heeft de 18de juni een historische betekenis.

Bakkerij en herberg aan de Keatsebuorren Oosterbierum

Sinds 1832 worden openbare registers bijgehouden van alle onroerende goederen. Percelen staan daarin keurig omschreven voor wat betreft de oppervlakte, ligging, wie de eigenaar of vruchtgebruiker is en het soort gebruik van het perceel. Volgens de kadastrale kaart van 1832 van Oosterbierum was er op perceel 292 een bakker gevestigd. Dat perceel komt overeen met het perceel waar nu het pand Keatsebuorren 13 op staat. Dit was toen de

bakkerij van Gerben Johannes Gerkema. Het pand staat dan omschreven als 'Huis, schuur en erf'.

In februari 1879 stond er een bericht in de krant dat er een bakkerij met herberg te koop of te huur is. Het betreft hier het pand aan de Keatsebuorren. '*Door ziekte van één der hoofden des Gezins*', was de bedrijvigheid van de bakkerij en de herberg niet meer bol te werken. Het wordt omschreven als 'Eene welbeklante Bakkerij met Herberg en Stalling [. . .] staande gunstig in de Buurt en aan den Rijdweg'.

Volgens de advertentie was de herberg een jaar eerder geheel herbouwd. Wat daar precies onder moet worden verstaan is niet helemaal duidelijk. Mogelijk dat er werd bedoeld dat er weer een herberg was. De vorige herberg stond tegenover dit pand op de kade aan de dorpsvaart. Nadat de herberg door brand is verwoest, zijn er op die plaats drie woningen gebouwd. Het kan zijn dat in die periode de toenmalige bakker aan de Keatsebuorren heeft bedacht naast het bakkersvak ook het vak van herbergier uit te oefenen en naast zijn bakkerswinkel een herberg heeft 'herbouwd'.

Passanten met rytuigen en paarden deden de herberg aan voor een tussenstop. De voerman of de koetsier liet zich door de kastelein of de vrouw van de kastelein versterken, terwijl de paarden werden ook van voer werden voorzien. De beesten kregen onder andere overgebleven brokken roggebrood en andere bakkersproducten. Hongerige of begerige jongens probeerden dan ook nog wat van dat eetbare mee te pikken, maar als de paardenbezitter dat zag, dan ging de zweep er over.

Kerstherinnering 1918 van Klaas Hibma

Klaas Hibma (1909-1993) uit Sexbierum, heeft vroeger ook een aantal artikelen en verhalen geschreven over zijn herinneringen aan het verleden. In onderstaand artikel, dat in 1985 schreef, haalt hij zijn herinnering op aan het kerstfeest in 1918.

Der wie ris frege om wat te skriuwen oer 't krystfeest yn ús bernetiid. Wy wolle probearje eat nei foaren te heljen. Werom krekt 1918? Omdat dat krystfeest ús it measte bybleaun is. Wy wiene doe 9 jier en de dingen dy 't doe bard binne hawwe blykber san yndruk op ús makke, omdat 't krystfeest oars ferrún as wy went wiene.

It krystfeest wie doe foar de bern foaral, it moaiste feest. Faaks komt dat troch de smûke gesellige sfear, de krystbeam mei syn skitterende fersiersels en baernende kearsen (der stie yn dy tiid altiten in man klear mei twa amers wetter om brân te foarkommen).

Dy sfear wurd noch fersterke troch de winter(wite kryst), krystkaert en, reklame en folle mear yn'e tsjintwurdige tiid. Mar dochs leauw ik, dàt, wer it om giet mei 't krystfeest, de berte fan Jezus de sillichmakker, kaem doe better ta syn rjocht, as no.

It heucht ús noch, de krystferhalen en hoe 't dy oerkamen, it sjongen fan de lieten en noch folle mear. No moatte wy d'êr ek rekken mei hâlde dat der folle by kommen is dat it omtinken fan de bern freget.

Sinterklaes, die wie der doe ek al, wie doe lang sa royael net dan yn dizze tiid. It krystfeest foar de bern waerd halden yn de âlde bewaerskoalle. Der wierne trije lokalen. De beide foarsten der koe men ien fan meitsje. Dan wie oan de side een pertael mei klompbakken. De krystbeam stie yn it foarste lokael, wer 't in doar wie nei it wenhûs. Wat tige opfoel wie dat de elite troch dy doar kaem en aparte sitplakken hiene oan dy kant fan de krystbeam. As bern seagen wy der heech by op. Ien fan myn maten fan 'e skoalle hat ris sein: *"ik tocht as bern, as ik mar oan dy oare kant sitte mocht, dan wie ik hast al yn 'e himel"*.

Mar it hichtepunt foar de bern wie doe ek de presintsjes. De lytse bern krigen boartesguod en de gruttere bern lêsbuochten en dy't fan de sneinskoalle ôfgongen in tsjerkeboekje mei it nije testamint en de catechismus. Wat wy letter wol ris spytich fûnen wie, dat it meast

bern fan de Herv. Tsjerke wienen dy't op 'e sneinskoalle gongen en dat sa de oare bern net meidienen.

Mar no 1918. De bern krigen wol harren presintsjes mar het wie net feest. Gjin snobguod, gjin sinaesappel (wat yn dy tiid ek een traktatie wie). Der stie al een amer mei drinkwetter, mei een sleef, mar dat wie dan ek alles. Der wie rouw yn ús doarpen. Ta goed begryp moatte wy even werom sjen nei dy tiid fan 1918. Wy ha doe as bern ek een bytsje meimakke fan de (earste) wrâldkriig. Der kamen ek yn Seisbjirrum en Pietersbjirrum, flechtelingen út België en Frankryk. It iten wie hjir ek krap en min, sa dat de itenspânne waerm hâlden waard op it theestooftke, want oars stjurre it fet.

De oarloch 1914-18 rûn ôf. Yn Ruslân waard it revolútie. De Tzaar en syn famile binne fermoarde. Dat wie yn 1917. In jier letter, doe't Dútsklân it ferlern hie fan de Alliearden, wie it der ek reboelje en keizer Wilhelm naaide út nei ús lân. Doe soe it hjir ek wêze. Mar doe't nei in oprop, tûzenden soldaten nei Den Haag gyngen die 't blyken dat men it keningshûs net misse woe. Ek út ús beide doarpen ha der soldaten hinne west. De wachtkeamer fan it station stie fol. Mar doe kaem der in oare fijan.

De Spaanske griep. Dat wie in fûleindige sykte, wer't doe in protte minsken oan stoaren. Ek yn ús doarpen binne mear as 10 minsken stoen. Ek ien fan dy soldaten wie der by, mar ek bern dy't mei ús op skoalle gongen. It wie in tryste wintermoanne.

De blidens omdat der net mear fochten waard, feroare yn rouw. It falt net ta, ek yn ús tiid, om te begrypen dat ferhael fan kryst, fan grutte blydskip oer alle folken en frede op ierde, mar lit ús dochs mar fêsthâlde oan It ferhael fan it berntsje ynfe krêbe.

Omwervingen gevelsteen boerderij Sixma-state

Na afbraak van de stelpboerderij Sixma in 1913 is van het gesloopte bouw materiaal bij Warstiens een nieuwe stelpboerderij opgebouwd. Met het verplaatsen van het gesloopte materiaal naar Warstiens, kwam ook de oude gevelsteen daar terecht. Maar na een omzwerving via Wageningen kwam de steen uiteindelijk weer terecht in Minnertsga.

Waar stond die boerderij?

De boerderij Sixma(-state) lag vroeger ten zuiden van het dorp. Vanuit het dorp gezien aan het einde van de Sixma van Andalwei links afslaan. Dan over de toegangsweg naar de boerderij van de familie Tjalma (W. Binnemaleane 1). Na die boerderij is het dan nog ongeveer vijftig meter lopen en je bent bij het perceel waarop vroeger de stelpboerderij Sixma heeft gestaan.

In het Stemkohier van 1640 wordt de boerderij al genoemd. Die is dan eigendom van heer Van Sixma.

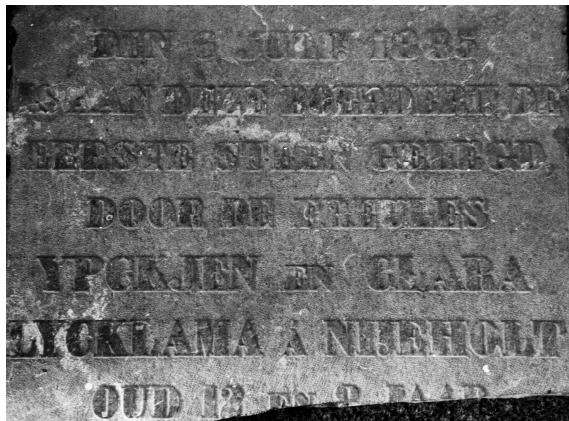

In 1700 is de boerderij in eigendom bij de erven van Agge Van Sixma. Om nu de hele geschiedenis van de eigenaren en de huurders precies te beschrijven in dit artikel, is naar mijn idee niet passend. Het gaat per slot van rekening om het verhaal rond de gevelsteen.

Gevelsteen

Op enig moment verkeerde de oude boerderij kennelijk in slechte staat dat er een nieuwe moest worden gebouwd. Die nieuwe, van het type stelpboerderij, is in 1885 gebouwd getuige een gevelsteen. Volgens de gevelsteen is de eerste steen gelegd door twee meisjes: Ypckjen en Clara Lycklama à Nijeholt die toen twaalf en acht jaar waren. Wie waren nu die twee meisje en wat was de relatie met deze nieuwe stelpboerderij?

Ypckjen (1873-1916) en Clara (1877-1902) waren dochters van Jonkheer Augustinus Lycklama à Nijeholt en Anna Adrianna Cornelia Sixma van Heemstra. In 1640 en 1700 is de boerderij al eigendom van de familie Van Sixma. Door vererving is het eigendomsrecht geheel of deels terecht gekomen bij de moeder van deze beide meisjes.

Stelpboerderij

In het boekje
'Minnertsga,
bydrage ta syn
skiednis'
beschrijft de
auteur P.B.

Winsemius de
stelpboerderij als
volgt. 'De moaije,
greate, bipanne

stjelp (west-east), mei útsicht op it westen, it foarste diel mei blauwe
pannen, it efterste diel, de skuorrûnte dus, mei reade pannen
dutsen, dy't tige heech lei, joech oant it lânskipsbylf súdlik fan it
doarp tekening'.

De laatste pachters van de boerderij waren: Rinse Tane Vellinga,
Wytse Schuiling en als allerlaatste Tjipke Pieters Wijngaarden. In de
herfst van 1912 is de stelpboerderij openbaar verkocht en kwam
uiteindelijk in handen van notairs Ottema. Tjipke Pieters heeft er
gewoond tot 12 mei (âlde maaie) 1913, de dag waarop de meeste
pachtcontacten en arbeidsovereenkomsten werden beëindigd of
opnieuw werden gesloten.

Tot voortzetting van het pachtcontract is het niet gekomen. Hoewel
Tjipke Pieters een goede veehouder was – hij uitmuntend jong- en
melkvee die op vijf na allemaal ingeschreven stonden in het Friesch
Rundvee-stamboek – moest hij door gezondheidsomstandigheden
afscheid nemen van het boerenbedrijf. Hij liep toen tegen de zestig
toen hij op 3 april 1913 noodgedwongen boelgoed moest houden.
Van Sixma-state is hij toen verhuist naar Franeker waar hij enkele
weken later, 'na eene langdurige ongesteldheid van 5 ½ jaar' is
overleden. Door het boelgoed en het vertrek van Tjipke Pieters,
stond de boerderij leeg. De boerderij is daarna gesloopt.

Eigenlijk is dat onbegrijpelijk omdat de eerste steen van de boerderij in 1885 is gelegd. De ouderdom van de boerderij is dus 1913 nog geen dertig jaar. Het is bekend dat van het sloopmateriaal – bouwmetaal was in die tijd ontzettend duur – een nieuwe stelpboerderij is gebouwd bij Warstiens, tussen Warga en Wartena. Ook de gevelsteen raakte met het gesloopte bouwmetaal naar Warstiens.

Gevelsteen teruggevonden

Eind jaren '80 begin '90 van de vorige eeuw, bracht Tjipke Wijngaarden, een kleinzoon van Tjipke Pieters, uit nieuwsgierigheid een bezoek aan de boerderij Jorinahuis bij Warnstiens. Daar lag in het tuinpad een steen die wel eens de gevelsteen zou kunnen zijn die bij de boerderij Sixma-state hoorde. Na uitgraven en de steen omgekeerd te hebben, bleek het inderdaad de gevelsteen te zijn van Sixma-state. Kleinzoon Tjipke kreeg de ongeveer vijftig kilo zware gevelsteen mee naar zijn woonplaats Wageningen. Daar heeft de steen een aantal jaren gelegen totdat Dooitze Zwart in oktober 1996 een telefoontje kreeg uit Wageningen van de kleinzoon. Hij wilde de steen graag komen brengen zodat die aan de collectie van het Bildts Dokumintaasysintrum kon worden toegevoegd. Zo kwam de steen na een omzwerving eindelijk weer terug op de Minnertsgaaster klei. Maar de bibliotheek in Minnertsga, waar het documentatiecentrum deels was gevestigd, is afgelopen zomer opgeheven. Alle verzameld metaal en dus ook de gevelsteen is verhuist naar de bibliotheek in St. Annaparochie. Ik kan u zeggen dat de steen wordt opgeknapt en plaats krijgt in de bibliotheek naast een andere prachtige gevelsteen die tentoongesteld staat.

Overblijfselen Sixma-state

Nu de gevelsteen in St. Annaparochie ligt, is er dan niets meer in Minnertsga wat herinnerd aan Sixma-state? Jawel én nog wel op twee plaatsen.

Allereerst is dat de locatie waar de boerderij heeft gestaan. Bij de familie Tjalma over het erf en dan nog ongeveer 50 meter verder is de groene 'postzegel' waarop de boerderij heeft gestaan, goed herkenbaar. De

contouren van het oude woonperceel zijn perfect in tact gebleven. Het perceel heeft kennelijk de ruilverkaveling goed doorstaan. Mogelijk is dat te danken aan een wijze

landinrichtingscommissie of lokale omwonenden die ervoor gezorgd hebben dat dit perceel ongeschonden de ruilverkaveling door kwam.

Sixma-perceel

Ten tweede het 'lytshûs'. Dat is voor sloop verkocht aan Rienik Klazes Post. Rienik Klazes heeft het 'lytshûs' afgebroken en aan de Rispinge in Minnertsga heeft hij het weer opgebouwd en gebruikte hij het voor opslag. In de jaren '70 was dit het jeugdhonk 'Ho hjir is't'. Daarna en tot op heden doet het dienst als clubgebouw van de Postduivenvereniging De Vliegende Post.

De doar fan 2013 kin op
'e klink!
Wy steane op 'e drompel
fan in nij jier,
Noch ien stapke en it
âlde jier,
Moatte wy opdjipje út ús
ûnthâld.

Colofon

Ledenadministratie (secretaris)	: Gerrit Bouma
Correspondentieadres DOKKUM	: Reiddomp 17, 9101 HJ
Telefoon	: 0519-241409
Email	: g.boumao4@knid.nl
Website	: www.oudbarradeel.nl
Bankrekening RABO	: 32.55.38.271
Kamer van Koophandel	: 4000368